

СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ: ЗОШТО НЕКОИ ОПШТЕСТВЕНИ

ДВИЖЕЊА СЕ ПОУСПЕШНИ ОД ДРУГИ?

Наталија Поп Зариева¹, Крсте Илиев²

¹ Лектор, Универзитет Гоце Делчев, Штип,
natalija.popzarieva@ugd.edu.mk

² Лектор, Универзитет Гоце Делчев, Штип,
krste.iliev@ugd.edu.mk

Апстракт

Цел на овој труд е да се истражат основните карактеристики на општествените движења и да се утврди како и во колкава мера нивните дистинктивни обележја придонесуваат за нивната успешност. Успехот на општествените движења е тешко мерлива категорија имајќи го предвид фактот дека општествените движења се разликуваат во своите дејства, големина, природа, стратегија, културната, општествената и политичката состојба, како и многу други карактеристики. Трудот презентира неколку различни дефинирања за тоа што претставува поимот општествено движење. Понатаму, ги истражува елементите од кои се составени тие за да ги истакне критичните елементи кои ги прават некои општествени движења поуспешни од други. Трудот идентификува четири надворешни и четири внатрешни фактори кои влијаат на успешноста на општествените движења. Од внатрешните фактори се фокусираме на: организациска трајност, прифатеност на противникот, степен и вид на организација и разновидност на лидерството. Од широкиот спектар на надворешни фактори ги анализираме: политичката средина, сојузници и јавното мислење. Основата на овој труд е студија на случај во која се анализираат и споредуваат две општествени движења: Движењето за правата на граѓаните (Civil Rights Movement) на Мартин Лутер Кинг и Движењето Окупирај го Волстрит (Occupy Wall Street Movement). Трудот дава преглед на основните дејства на овие движења, ги лоцира областите во кои тие имале успех и се обидува да ги открие факторите кои придонеле за едното да биде поуспешно од другото. Компаративната рамка ќе ни овозможи да ги контрастираме факторите кои имале влијание на успешноста на овие општествени движења.

Клучни зборови: *Општествени движења, успешност, фактори, Движење за правата на граѓаните, Движење окупирај го Волстрит*

Abstract

The aim of this paper is to explore the defining characteristics of social movements and to determine the ways and to what extent their distinctive features contribute to the fact that some social movements are more successful than others. Success is difficult to be measured since social movements' actions are diverse and vary in their scope, nature, strategy, cultural, social and political environment and many other features. The paper presents several definitions of social movements for a deeper understanding of their peculiarities. It highlights the critical reasons for some social movements being more successful than others. We will identify four internal and four external factors that affect the outcome of social movements. The inner factors can intensely influence how well a social movement meets its objectives. These include: organizational viability, acceptance of opponents, degree and type of organization, and diversity of leadership. From the wide range of external factors that affect the outcome of social movements we will examine: the political environment, allies and public opinion. The framework of this paper is a case study which analyses and compares two social movements: Martin Luther King's Civil Rights Movement and the Occupy Wall Street Movement. It offers a chronology of the main events and actions of these movements, locates the areas of success and the factors that contributed for the one being more successful than the other. The comparative framework will enable us to contrast the factors that affected the outcomes of these social movements.

Key words: *social movements, outcomes, factors, Civil Rights Movement, Occupy Wall Street Movement*

Вовед

Чарлс Тили за дефинирање на поимот општествени движења вели “a series of contentious performances, displays and campaigns, by which ordinary people make collective claims on others.” (Social Movements, 1768-2004, p.3). Тој во општествените движења гледа повеќе последователни дејства кои се спорни, а кои обичните луѓе ги превземаат за да постигнат колективни права. За Блумер општествените движења се “collective enterprises seeking to establish a new order of life” (Symbolic Interactionism, p.99). Тој ја нагласува долгорочната цел на општествената промена која

движењата ја создаваат. Наспроти нив се тврдењата на Ајерман и Џејмисон ја нагласуваат кратката и нетрајна природа на општествените движења кои тие ги објаснуваат како temporary public spaces, as moments of collective creation that provide societies with ideas, identities, and even ideals.” (Social movements: A Cognitive Approach, p.4). Дела Порта и Диани им ги препишуваат следните карактеристики “informal social networks, based on shared beliefs and solidarity, engaging in collective action with a focus on conflicts, and including the use of protest.” (Social movements: an introduction, p.16) Според нив ОД се неформални мрежи од членови кои имаат исти убедувања, вклучени во колективно дејство базирано на некоја конфликтна ситуација и која го употребува методот на протест. Оваа дефиниција ни изгледа како најопфатна и блиска до дефинијата која ја нуди Тароу, која исто така во преден план ги става конфликтот, протестот и мрежите. Заедничка карактеристика на сите движења е тоа што започнуваат со потребата за создавање на одредена промена. Како и да, во создавањето и одржувањето на промена некои од нив се повеќе, а некои помалку успешни. Овој труд ќе се фокусира на она што се подразбира под успех на некое ОД. Успехот на ОД е тешко мерлив квалитет затоа што ОД се разновидни и варираат според многу карактеристики тргнувајќи од нивната природа, стратегија, културните, општествените и политичките услови. Еден од начините на оценување на нивната успешност би можело да бидат поставените цели на движењето и нивното исполнување. Но, некои цели имаат тенденција да бидат премногу општи и тоа создава тешкотии да се процени дали тие виле исполнети целосно, делумно или пак воопшто. Од таму произлегува нашата идеја успехот на ОД да се базира на заклучоци базирани на факторите кои придонеле за нивната успешност. Ќе се фокусираме на две ОД: Движењето за правата на граѓаните на Мартин Лутер Кинг и Движењето окупирај го Волстрит. Ќе бидат лоцирани областите на нивната успешност и ќе бидат посочени факторите кои придонеле едниот да биде поуспешен од другиот

Главен дел

Брзото ширење на Окупирај го Вол Стрит движењето (во иднина ќе биде застапено со кратенката ОВСД) започна кога илјадници луѓе се собрале во Зукоти парк на 17 септември 2011 год. ОВСД претставуваше знак на желбата за борба против економската и општествената нееднаквост меѓу американците и ширум светот. Ќе идентификуваме 4 внатрешни и 3 надворешни фактори кои влијаеле на исходите на двете движења. Од внатрешните фактори ќе се фокусираме на: *организациска трајност, прифатеност на противникот, степен и вид на организација и разновидност на лидерството*. Од широкиот спектар на надворешни

фактори ги анализираме: *политичката средина, сојузници и јавното мислење*.

Внатрешниот фактор организациска трајност билистражуван од Крес и Сноу кои покажале дека кај седум од петнаесет успешни движења се работело за т.н. *одржливи организации*. Под ова тие подразбираат организации кои биле одржливи подолго време и организирале активности во подолг временски период. (The Outcomes of Homeless Mobilization: The Influence of Organization, Disruption, Political Mediation, and Framing, American Journal of Sociology, p.1077). Во однос на оваа карактеристика ОВСД уште од самиот почеток не било во ветувачка ситуација. Заканата за отстранување на протестантите и кампот била присутна постојано од самиот почеток. Токму ова и се случило после еден месец од страна на полицијата на град Њујорк.

Гамсон (1975) раликува два фактори кои влијаат на успехот на ОД: *прифаќање и нови предности*. Првиот термин се однесува на прифаќање на организаторот на движењето како „легитимни опоненти“, а вториот се однесува на „добивање на предности за неговите членови“. Во однос на ова, ОВСД се соочило со критка и недостаток на поддршка од страна на Белата кука и другите политичари. Обама изјави дека ова движење ги изразува „... the frustrations the American people feel, that we had the biggest financial crisis since the Great Depression, huge collateral damage all throughout the country...and yet you're still seeing some of the same folks who acted irresponsibly trying to fight efforts to crack down on the abusive practices that got us into this in the first place.“ (Memoli, Michael A. July 13, 2011 "Obama news conference: Obama: Occupy Wall Street protests show Americans' frustration". Los Angeles Times. Retrieved October 7, 2011) Претседателскиот кандидат, Хермаин Каин, исто така упати строга критика кон ова движење: "Don't blame Wall Street, don't blame the big banks, if you don't have a job and you're not rich, blame yourself! It is not a person's fault if they succeeded, it is a person's fault if they failed." Во однос пак на добивање нови придобивки, ОВСД не постигна резултати: не постои ниту актуелна легислатива, ниту пак редовни брифинзи за како се одвиваат дејствата. Третиот внатрешен фактор е *видот на организација*, и според Гамсон (1975) централно организираниите бирократизирани движења имаат поголеми шанси за постигнување на нивните цели. Раководството претставува клучен фактор за успехот на ОД, како што Морис и Стагенборг ја нагласуваат неговата улога во инспирирање на посветеност, мобилизирање на ресурси, препознавање на можности, креирање на стратегии итн. (The Blackwell Companion to Social Movements, p.171). Една од главните пречки на ОВСД се состои во фактот дека ова движење немаше раководство, односно претставуваше движење без конкретно раководство.

Четвртиот внатрешен фактор што ќе биде разгледан овде се однесува на претходниот. Според Ганц разновидното раководство подразбира лидерски тим наместо еден лидер има повеќе шанси да произведе подобри стратешки цели и резултати. Ефикасноста е уште поголема доколку постојат повеќе организации кои делуваат заедно во рамките на општественото движење затоа што мреката и контактите меѓу лидерите го зајакнуваат процесот на пренесување на информациите и стратегиите. Ова движење потфрли и во однос на оваа карактеристика исто како и претходната, ниту имаше централен лидер, ниту разновидно раководство.

Од големиот број на надворешни фактори кои влијаат на успешноста на движењата ќе ги истражиме: *политичката средина, сојузници и јавното мислење.*

Политичката средина има директно влијание не само на тоа дали некое движење ќе се појави, туку и на самиот негов тек и можности за успех. Во 2012 го. Во емот на претседателската трка ова движење беше засенето со работата на медиумите кои политичките збиднувања ги интерпретираа преку призмата на претседателската кампања. Во оваа ситуација ОВСД беше принудено да се растури во зимата 2012 год. ветувајќи повторно враќање следната пролет. Неисполнетите скоро утопистички надежи на ОВСД беа надополнети со разочарувањето на очекувањата дека Обама, првиот црнечки претседател ќе го трансформира политичкиот систем и ќе воведо социјална правда. Политичката средина не била во прилог на ОВСД, што било и очекувано со оглед на тоа дека самото било насочено против елитата и ги компромитирало политичките и владеачките тела.

Успехот на движењата не е зависен само од нивните напори, туку во голема мера зависи од способоста да се придобијат сојузници. Имањето на моќни сојузници на своја страна во голема мера ги зголемува шансите за успешност на движењата. Ова движење не се однесуваше само на Вол стрит, или луѓето во Њу Јорк. Тоа се прошири низ светот, како Шкотска, Хонг Конг, Холандија, Германија, Франција, Чешката Република, Австралија. Движењето не беше изолирано, тоа имаше многу сојузници. Протестантите го истакнувале слоганот „Ние сме оние 99% кои бараат иста економска, општествена и политичка промена“.

На крај, јавното мислење е исто така важен фактор кој може да придонесе за зголемување на веројатноста за успех. И покрај тоа што ова движење беше под критика на политичарите и медиумите националните анкети покажале дека општата јавност во голема мера го поддржувала движењето. Едно истражување објавено во октомври 2012 54% од американците имаат позитивен впечаток за движењето, а само 23% негативен.

Движењето за правата на граѓаните (понатаму ќе биде спомнувано со кратенката ДПГ) се јави како битка за разумна еднаквост на црните американци во 60те. Иако претходно имаше донесено амандмани за нелегалноста на ропството, еднакви заштита на граѓаните и право на глас на сите луѓе родени во САД, афро-американците сеуште не ги уживале овие права. Она што е карактеристично за ова движење е фактот што за разлика од другите движења кои имаат само еден опонент ова движење имало два, не само владата туку и општеството. До крајот на 50те, тоа добило форма на масовна акција која вклучувала мобилизирање на голем број луѓе, граѓанско непочитување и ненасилен отпор.

Ова движење било организирано од повеќе организации, започнувајќи со Јужната христијанска лидерска конференција формирана од Мартин Лутер Кинг помладиот како нејзин претседател во 1957 год., поддржана од Националната асоцијација за унапредување на црните луѓе, формирана претходно во 1909 год. Конгресот за расна еднаквост, кој бил организиран во 1942 год., одиграл значајна улога во ова движење, како и Студентскиот ненасилен координативен комитет, кој бил еден од „Големите четири“ организации за борба за правата на граѓаните. Организациската одржливост на ова движење е повеќе од очигледна затоа што овие организации имале историја на континуирани дејства и ефективност повеќе од пет години пред почетокот на самото движење, што се смета за еден од главните фактори кои придонесуваат за успешноста на движењето. Овој фактор е поврзан со факторот *организациска разновидност* (Morris and Clawson, 2002). Јужната христијанска лидерска конференција (ЈХЛК) дејствувала како централна организација, Националната асоцијација за унапредување на црните луѓе (НАУЦЛ) била вклучена во водење на легалните битки, Студентскиот ненасилен координативен комитет (СНКК) се состоел главно од млади луѓе кои изведувале поопасни дејства, а Конгресот за расна еднаквост (КРЕ) го организирал двонеделното Патување за усогласување низ многу државо во САД, познато како *Freedom Rides* или *Патека на слободата*. Конгресот за расна еднаквост не би успеал без разновидниот придонес од сите овие организации.

Целокупниот успех на движењето ависи од *прифаќање на противникот* (Gamson, 1975). Конгресот за расна еднаквост наишол на поддршка од повеќе претседатели на САД, почнувајќи од Ајзенхауер, Кенеди и Линдон Џонсон. Кенеди го одржал познатиот говор, обраќање за човековите права во 1963 год. кој претставувал иницијатива за воведување легислатива за правата на граѓаните. Факторот *нови предности* се рефлектира во многу потпишани документи, акти и повелби од страна на американски претседатели, од потпишувањето на Извршната повелба 9981 (Executive Order Executive Order 9981) од страна

на претседателот Труман, Повелбата за човекови 11246 издадена од претседателот Џонсон.

Друг суштински фактор е *видот на организација*, за кој Гамсон (1975) тврди дека централно организираниите движења со доминантен и харизматичен лидер е еден од главните фактори за успех. Кинг не бил единствениот лидер на движењето, покрај него биле Џејмс Бевел, Џејмс Фармер, Ела Бејкер, Џон Луис и други, кои одиграле важна улога во активностите на движењето. Но, Кинг останал во колективната свест како *лидерот* на движењето (Morris and Staggenborg 2004). Неговата карактеристична харизма е опишана од Бендикс (1962, 299) како дар на телото и умот која што го разликува од обичниот човек. Харизмата на лидерите најчесто се карактеризира со надчовечни или божествени карактеристики. Во познатиот говор “I have a dream” тој успеал да ја изрази моралната димензија на борбата за еднакви права на ненасилен начин. Тој е познат по вештата употреба на дискурс, метафори и голем ораторски талент, коишто ги поттикнале луѓето во него да гледаат лидер *месија*, кој им нуди ослободување од нееднаквоста или *Мојсеј* за африканските американци (Tucker 1968, 742-743).

Но, М.Л.Кинг не делувал самостојно, тој бил опкружен со тим. Ја имал способноста да постави луѓе со спротивставени ставови да работат заедно. Бенет изјавува дека Кинг „had an unexcelled ability to pull men and women of diverse viewpoints together ... and demonstrated...a rare talent for attracting and using the skills and ideas of brilliant aides and administrators” (1970:32-33). Кога две или повеќе лица работат заедно, секој од нив му пренесува на движењето дел од своите ставови, потекло, разновидни способности, и на тој начин ДПП ги уживало предностите на двата фактори: *харизматичен водич* и *разновидно раководство*.

Политичката состојба за време на Движењето за правата на граѓаните послужило како основа на големите случувања што претстоеле. Правата на американците со африканско потекло веќе биле загарантирани со уставот на САД, но тие биле сеуште само декларативни. Првата поддршка дошла од претседателот Кенеди, кој претрпел големи политички конфликти во обидите да ги внесе правата на еднаквост во легислативата. Тој бил убеден дека теророт и насилството кон африканските американци не ја поставиле Америка на пиедесталот на демократијата и создал негативна слика за Америка низ целиот свет. И покрај ризикот да ја изгуби поддршката од главната политичка сила, белите Јужни демократи, тој сепак ја предложил легислативата за еднакви права до Конгресот. После неговиот атентат, претседателот Линдон Џонсон успеал легислативата да помине низ Конгресот преку соработка со претставници од двете партии, развивајќи блиски врски со сенаторите (Loevy, 1997). Без позитивната политичка клима и општото зголемување на демократијата на меѓународно ниво,

дејствата на движењето веројатно би биле јалови, на пример да било организирано некое време претходно.

ДПП нашло сојузници не само во поединечни афро-американци, туку и во белите американци. Тоа имало и меѓународна поддршка и сојузници затоа што движења со слични цели се појавиле на двор од САД особено во Африка. Кога британската колонија Златниот Брег постигнала независност во 1957 год. и била создадена Република Гана, нејзиниот премиер ја изразил поддршката за борбата за еднаквост во САД. Кинг направил споредба на независноста на Гана со целите на движењето: "Ghana tells us that the forces of the universe are on the side of justice ... An old order of colonialism, of segregation. Discrimination is passing away now. And a new order of justice, freedom and good will is being born" (Kevin K. Gaines, 2006 83-840). Евидентно е дека движењето било прифатено и поддржано и од белите и од црните луѓе, но било и меѓународно признаено и поддржано.

Исполнувањето на факторот *сојузници* го овозможува исполнувањето на факторот *јавно мислење*. Стратегијата на ненасилство можеби одиграла важна улога во создавањето на огромна поддршка во меѓународната јавност. На пример, Организацијата Црни Пантери егзистирала во исто време, но нивната тактика и она што те го промовирале било правото да се одбранат со насилство, што не им донело јавна поддршка и владата ги сметала за опасност за општеството (ed. David Hilliard, 2008).

Заклучок

Успехот на општествените движења може да се мери врз основа на различни варијабли, фактори и исходи. Овој труд се обидува да докаже дека внатрешните како и надворешните фактори играат голема улога во создавањето на исходите на движењето. Компаративната студија доведе не до веќе до заклучоци дека Движењето за правата на граѓаните било успешно и тоа поради тоа што имало јасно поставени цели, било раководено од харизматичен лидер, имало организациска разновидност, било прифатено како легитимна организација од опонентите, имало моќни сојузници, политичката ситуација служела како сигурна основа за неговиот успех, и јавноста го одобрувала. Според разгледаните фактори ова движење ги исполнува сите. Наспроти него, Окупирај го Вол Стрит движењето немало лидер, ниту пак организациска разновидност. Иако имало поддршка од сојузници низ целиот свет, му недостасувале јасни цели, било критикувано односно не било прифатено од опонентите, и не успеало да се прилагоди на политичкиот контекст. Очигледно е дека неорганизираните, само-владачки протестанти на Окупирај го Вол Стрит движењето претставува остар контраст во однос

на тактичното и ефективно водство од страна на Мартин Лутер Кинг. Може да се заклучи дека Окупирај го Вол Стрит движењето не ги остварило очекуваните цели и резултати, но сепак ја поткренало свеста на светско ниво за нееднаквиот свет во кој живееме.

Референци

Bennett, L Jr. (1970) "*When the man and the hour meet*," in C. Eric Lincoln, Martin Luther King, Jr., A Profile, Hill and Wang, New York

Blumer, H (1969) "*Symbolic Interactionism*" California University Press, Berkeley

Cress, D.M. and Snow D.A. (2000) "The Outcomes of Homeless Mobilization: The Influence of Organization, Disruption, Political Mediation, and Framing." *American Journal of Sociology* 105(4):1065.

Della Porta, D and Diani, M (2011) "*Social movements: an introduction*", Blackwell, Malden, Mass

Eyerman, R and Jameson, R (1991) "*Social movements: A Cognitive Approach*", Polity Press, Cambridge

Gaines, K.K (2006) "*American Africans in Gfiana: Black Expatriates and the Civil Rights Era*" University of North Carolina Press, Chapei Hill

Gamson, W.A. (1975) "*The Strategy of Social Protest*" Homewood, Ill.: Dorsey Press and Wadsworth.

Ganz, M (2000) "Resources and Resourcefulness: Strategic Capacity in the Unionization of California Agriculture, 1959-1966" *American Journal of Sociology*, Vol. 105, No.4 (pp.1003-1062)

Hilliard David and Huey, P (2008) "*The Black Panther Party: Service to the People Programs*" ed. By David Hilliard. Newton Foundation, UNM Press

- Loevy, R.D. (1997) *"The Civil Rights Act of 1964: The Passage of the Law that Ended Racial Segregation"* State University of the New York Press, New York
- Memoli, M.A. (2011) "Obama news conference: Obama: Occupy Wall Street protests show Americans' frustration". Los Angeles Times. Retrieved October 7, 2011
- Morris, A.D and Staggenborg, S (2004) "Leadership in Social Movements." Chapter 8 in *The Blackwell Companion to Social Movements*, edited by David Snow, Sarah Soule, and Hans-Peter Kriesi. Blackwell Publishing
- Morris, A.D. and Clawson, D (2005) "Lessons Of The Civil Rights Movement For Building A Worker Rights Movement." *Working USA* 8 (6)
- Tarrow, S.G. (2011) *"Power in movement: social movements, collective action and politics"* Cambridge University Press, Cambridge
- Tilly, C (2004) *"Social Movements, 1768-2004"*, Paradigm Publishers, Boulder, Colorado
- Tucker, R (1968) "The theory of charismatic leadership." *Daedalus* 97: 742-743

Библиографија

- Gamson, W.A (1975) *"The Strategy of Social Protest"*, Homewood Ill, Dorsey Press
- Levy, P.B. (1998) *"The Civil Rights Movement"*, Greenwood Press, Westport: Conn
- McAdam, D, McCarthy, J.D. and Zald, M.N. (1996) *"Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings"*, Cambridge University Press, New York